# DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

Efter de voldsomme udsving i priser og produktion, som har præget verdensøkonomien i de sidste 2–3 år, hovedsagelig som følge af de europæiske devalueringer i efteråret 1949 og Koreakrigens udbrud i sommeren 1950 og den deraf fremkaldte oprustningsbølge, synes det som om udviklingen henimod udgangen af 1952 har fundet et *roligere leje*. I det store flertal af lande har både *engrospriser* og *leveomkostninger* ligget relativt stabilt i de senere måneder, omend der mange steder har kunnet spores en vis nedadgående tendens; lønsatserne i de enkelte lande, bl. a. U.S.A., har derimod foretaget ikke ubetydelige spring opad. *Industriproduktionen* i Vesteuropa har tilsyneladende stort set overvundet de tilbageslag, som indtrådte i sidste halvdel af 1951 og begyndelsen af 1952, og er atter i moderat fremgang. I U.S.A. er industrien kommet over virkningerne af stålstrejken i sommeren 1952 og har nået et nyt højdepunkt. *Høsten* har gennemgående givet gode resultater i 1952. Den *internationale handel* har, både hvad mængde og værdi angår, ligget noget lavere i 1952 end i det foregående år; i hvert fald gælder dette til og med 3. kvartal, for hvilket nogenlunde fyldige statistiske oplysninger foreligger.

Den omstændighed, at verdensøkonomien i øjeblikket befinder sig i en tilstand af tilsyneladende ro, må imidlertid ikke tages som udtryk for, at der også fremover kan ventes en rolig udvikling. Rent bortset fra, hvad eventuelle radikale ændringer i den politiske verdenssituation måtte kunne medføre, er der så mange *ukendte størrelser* i billedet, at man ikke med blot nogenlunde sikkerhed tør vove at spå om, hvordan fremtiden vil forme sig. Alene den omstændighed, at regeringsmagten i U.S.A. den 20. januar 1953 for første gang i 20 år går fra demokratiske hænder til republikanske, er tilstrækkeligt til – med den offentlige sektors afgørende indflydelse på den økonomiske udvikling i vore dage in mente – at bringe et væsentligt usikkerhedsmoment ind i alle bedømmelser, fordi man ikke har nogen erfaring for, hvordan en republikansk administration vil reagere over for ændringer i den økonomiske situation, som måtte indtræde. Hertil kommer de sædvanlige kilder til usikkerhed, som skyldes utilstrækkeligt kendskab til styrken af og det indbyrdes sammenspil mellem de faktorer, der bestemmer forbrugeres og producenters disposition med hensyn til indkøb, produktion og investeringer m. v.

Trods alle disse vanskeligheder ved en bedømmelse af *fremtidsudsigterne* synes der dog at herske en ret vidtgående enighed mellem de fleste iagttagere

om, at der ikke i det første halve års tid vil vise sig større udsving fra den svagt opadstigende linie i produktion og beskæftigelse, som præger situationen nu ved årsskiftet, ligesom der heller ikke ventes store ændringer i de herskende priser.

Derimod afviger bedømmelserne af udviklingen på noget længere sigt stærkt fra hinanden. En gruppe af iagttagere er tilbøjelige til at mene, at der sidst på året 1953 vil udvikle sig en voldsom *depression,* der vil begynde i U.S.A. og derefter sprede sig til andre lande i den vestlige verden; de begrunder denne pessimisme med, at det, efterhånden, som de amerikanske forsvarsudgifters stigning aftager og eventuelt afløses af en nedgang, ikke vil være muligt at opretholde den økonomiske aktivitet, fordi efterspørgselen efter forbrugsvarer og til private investeringer i boliger, erhvervsejendomme, maskiner etc. ikke vil stige tilstrækkelig stærkt.

Omvendt er der dem, der mener, at *inflationsfaren* stadig er den største trusel mod en rolig økonomisk udvikling i U.S.A. og dermed i den øvrige verden; de henviser i denne forbindelse bl. a. til de kraftige lønstigninger, der er opnået af betydelige arbejdergrupper, og som vil udløse prishævende virkninger både på omkostnings- og efterspørgselssiden, ligesom de ikke tror, at forsvarsudgifterne foreløbig vil høre op med at stige, endsige begynde at falde.

Endelig findes der en betydelig midtergruppe, der vel omfatter de fleste iagttagere, som mener, at de forskellige kræfter stort set vil holde hinanden i skak med det resultat, at man får en ret *rolig udvikling*; de benægter ikke muligheden af, at der kan komme et vist tilbageslag i den økonomiske aktivitet, når forsvarsudgifterne i U.S.A. kulminerer; men de har tillid til, at der er så mange udækkede civile behov, at den private efterspørgsel efter forbrugsvarer fortsat vil øges, samt at der vil blive iværksat civile offentlige investeringer, som er blevet udskudt i den foregående periode. Skulle der komme en vis nedgang i produktion og beskæftigelse, hælder de i hvert fald til den anskuelse, at den kun vil blive midlertidig, fordi forbruget ikke vil falde væsentligt under det høje niveau, som befolkningen har vænnet sig til i den foregående tid. De betydelige beholdninger af sparemidler, som findes på forbrugernes hænder, vil gøre det muligt at opretholde forbruget på trods af faldende indkomster, og når dette er tilfældet, kan produktionen heller ikke blive ved med at gå tilbage i det lidt længere løb.

En del af dem, der har tiltro til, at en nedgangskonjunktur af længere varighed kan undgås, lægger vægt på det argument, at den republikanske administration i U.S.A. vil være meget stærkt på vagt over for begyndende depressionstendenser og hurtigt vil sætte ind imod dem, idet en ny omfattende depression under en republikansk regering vil være politisk ruinerende for republikanerne, hvis navn i forvejen er knyttet til depressionen først i 1930'erne, medens der har været en næsten uafbrudt stigende linie i den økonomiske aktivitet i de 20 år, demokraterne har været ved magten.

Naturligvis er der væsentligt flere nuancer i opfattelserne vedrørende fremtidsudsigterne; men de her gengivne repræsenterer hovedgrupperne.

## *U.S.A.*

### Nationalproduktet og dets anvendelse.

Den fortsatte vækst i bruttonationalproduktets værdi i løbende priser, som er foregået i U.S.A. siden slutningen af 1949, gjorde sig stadig gældende også i 1952, omend stigningstakten afsvækkedes betydeligt, især fra 2. til 3. kvartal hovedsagelig som følge af den langvarige strejke i stålindustrien. Nedenstående tabel gengiver hovedtrækkene i udviklingen inden for de vigtigste anvendelsesområder.

*U.S.A.s bruttonationalprodukt.*
(Milld. $, løbende priser).

| | 1949 | 1950 | 1951 | 1952 | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | 1. kv. | 2. kv. | 3. kv. | 4. kv.[2] | hele året[2] |
| Privat forbrug af | | | | | | | | |
| varige goder ..... | 23.8 | 29.2 | 27.1 | 25.2 | 26.4 | 24.2 | – | – |
| ikke-varige goder ..... | 99.2 | 102.8 | 113.5 | 118.0 | 117.8 | 118.9 | – | – |
| tjenesteydelser ..... | 57.5 | 62.4 | 67.3 | 70.0 | 70.8 | 71.9 | – | – |
| I alt privat forbrug ..... ... | 180.6 | 194.3 | 208.0 | 213.2 | 214.9 | 215.0 | 220 | 216 |
| Privat indenlandsk bruttoinvestering i | | | | | | | | |
| byggeri og anlæg ..... | 17.2 | 22.9 | 23.3 | 23.7 | 23.6 | 23.0 | 24 | 24 |
| varige produktionsmidler... | 18.7 | 22.0 | 24.9 | 25.7 | 25.7 | 25.0 | 26 | 26 |
| lagre ..... | ÷2.5 | 5.5 | 10.3 | 0.6 | 0.1 | 3.7 | 5 | 2 |
| I alt indenlandsk investering | 33.5 | 50.3 | 58.5 | 50.0 | 49.3 | 51.7 | 55 | 52 |
| Nettoinvestering i udlandet[3] ... | 0.5 | ÷2.3 | 0.2 | 2.2 | 0.4 | ÷1.2 | – | – |
| Offentlige køb af varer og tjenesteydelser til | | | | | | | | |
| forsvarsformål ..... | 18.9 | 18.3 | 36.7 | 46.4 | 50.3 | 49.6 | – | – |
| civile formål ..... | 24.7 | 23.6 | 25.9 | 28.0 | 27.7 | 28.3 | – | – |
| I alt offentlige køb ..... | 43.6 | 41.9 | 62.6 | 74.4 | 78.0 | 77.9 | 80 | 77 |
| Bruttonationalprodukt ..... | 258.2 | 284.2 | 329.2 | 339.7 | 342.6 | 343.4 | 355 | 345 |
| Personlige indkomster ..... | 205.9 | 226.3 | 254.3 | 263.0 | 264.4 | 268.9 | 276 | 268 |
| ÷ skatter m. v. ..... | 18.7 | 20.8 | 29.3 | 32.5 | 32.9 | 33.6 | 34 | 33 |
| Disponible personl. indkomster | 187.2 | 205.5 | 225.0 | 230.5 | 231.5 | 235.3 | 242 | 235 |
| Heraf forbrug ..... | 180.6 | 194.3 | 208.0 | 213.2 | 214.9 | 215.0 | 220 | 216 |
| „ personlig opsparing .... | 6.7 | 11.2 | 17.0 | 17.3 | 16.5 | 20.3 | 22 | 19 |
| Personlig opsparing i pct. af disponibel personlig indkomst | 3.6 | 5.5 | 7.6 | 7.5 | 7.1 | 7.3 | 9 | 8 |

[1] Kvartalstallene er sæsonudjævnede og omregnet til årsrate.
[2] Federal Reserve Boards skøn (jvf. Federal Reserve Bulletin, nov. 1952).
[3] Omfatter ikke offentlige gave- og låneydelser.

Det fremgår heraf, at stigningen i bruttonationalproduktet i 1950 til 1951 var næsten 3 gange så stor som i løbet af det følgende år. Der er dog grund

til at bemærke, dels at stålstrejken formentlig har betydet en formindskelse af 1952-produktet med henimod 2 milld. $, dels at stigningen fra 1950 til 1951 for ca. halvdelens vedkommende skyldtes højere priser, medens priserne i 1952 i gennemsnit snarest har ligget nogle procent lavere end i 1951. Når disse forhold tages i betragtning er nedgangen i stigningstempoet i virkeligheden forholdsvis begrænset.

Ser man på, hvilke faktorer der i første række bærer ansvaret for den aftagende takt i nationalproduktets tilvækst, er nedenstående oversigt illustrerende.

| | 1950-51 | 4. kv. 51 - 1. kv. 52 | 1.-2. kv. 1952 | 2.-3. kv. 1952 | 3.-4. kv.[1] 1952 |
|---|---|---|---|---|---|
| Ændring (milld. $) i | | | | | |
| privat forbrug | 13.7 | 2.7 | 1.7 | 0.1 | 5.0 |
| investering i fast kapital | 3.3 | 2.3 | ÷0.1 | ÷1.3 | 2.0 |
| investering i lagre | 4.8 | ÷5.2 | ÷0.5 | 3.6 | 1.3 |
| udenlandsk nettoinvestering | 2.5 | ÷0.4 | ÷1.8 | ÷1.6 | 1.2 |
| off. udgifter til forsvarsformål | 18.4 | 2.1 | 3.9 | ÷0.7 | 2.1 |
| off. udgifter til civile formål | 2.3 | 1.1 | ÷0.3 | 0.6 | |
| bruttonationalprodukt i alt | 45.0 | 2.6 | 2.9 | 0.8 | 11.6 |

[1] Skøn.

Tallene for stigningen fra kvartal til kvartal er beregnet på grundlag af de i foregående tabel angivne kvartalstal, der er omregnet til årsrate. Ikke desto mindre skal de naturligvis multipliceres med 4 for at være sammenlignelige med tallet for stigningen 1950–51.

Man bemærker igen først og fremmest, at nationalproduktet næsten var stagnerende fra 2. til 3. kvartal, men at det derefter har genoptaget sin stigning i et tempo, der i værdi ikke står tilbage for gennemsnittet i 1950–51, og som regnet i faste priser formentlig er ikke uvæsentligt stærkere end dette. Selv om man tager hensyn til, at stigningens absolutte størrelse i 4. kvartal er påvirket dels af det relativt lave udgangspunkt i 3. kvartal, dels af at aktiviteten kan have været særlig høj, fordi tabet i 3. kvartal skulle indhentes, er der dog næppe tvivl om, at den nye forøgelse i stigningstempoet er en realitet.

Dernæst finder man, at de forskellige *anvendelsesmåder for nationalproduktet* har spillet en stærkt varierende rolle i udviklingen. I 1951 var forsvarsudgifterne så langt den dominerende faktor, selv om desuden øget privat forbrug var af væsentlig betydning; også alle andre anvendelser lagde dog beslag på større beløb i 1951. I første halvdel af 1952 var det stadig forsvarsudgifterne og det private forbrug, der spillede den største rolle for nationalproduktets stigning. Derimod gik lagerdannelsen stærkt tilbage i denne periode; vel øgedes lagrene lidt, men dog i langt mindre omfang end i 1951, en udvikling, der hænger sammen med, at store dele af erhvervslivet i løbet af 1951 var kommet til at ligge med for store lagre i forhold til efterspørgselen, og derfor bestræbte sig for at reducere disse.

I 3. kvartal 1952 er billedet helt vendt om; forbruget stagnerer, og forsvarsudgifterne er endog for første gang siden Koreakrigens udbrud lavere end i det foregående kvartal, begge forhold antagelig følger af stålstrejken. Derimod sker der påny en stigning i lagerdannelsen, idet de overnormale lagre ved årets

midte stort set var blevet likvideret, således at en fornyet opbygning kunne begynde. Endelig er – efter de foreløbige skøn – alle poster pånу positive i 4. kvartal 1952.

## Produktion og beskæftigelse.

Udviklingen i *industriens produktion* illustreres af nedenstående diagram, der viser, at fremstillingen af varige goder efter det af stålstrejken forvoldte tilbageslag i sommermånederne har nået et nyt højdepunkt i november 1952. Også produktionen af ikke-varige goder, der som følge af svækkelsen i forbrugsefterspørgselen havde været svagt nedadgående siden foråret 1951, har ligget højere i sidste halvdel af 1952 end i begyndelsen af året; men den er dog stadig nogle procent lavere end det foreløbige maksimum i februar 1951.

*Bygge- og anlægsvirksomheden,* målt ved udgifterne hertil, har gennem de første 11 måneder af året ligget højere end i 1951, der igen lå betydeligt over 1950. Fremgangen skyldes det offentlige byggeri. Det løbende private boligbyggeri var i årets første måneder en del lavere end året før; men takket være en fremgang i antallet af påbegyndte lejligheder, er det senere kommet op på et højere niveau; i alt er der i jan.–okt. 1952 påbegyndt praktisk talt samme antal lejligheder som i de første 10 måneder af 1951, og da restriktionerne vedrørende boligbyggeri er blevet lempet, må man antagelig vente, at der for hele året viser sig at være tale om en stigning. Andet privat byggeri er næsten uforandret i forhold til i fjor.

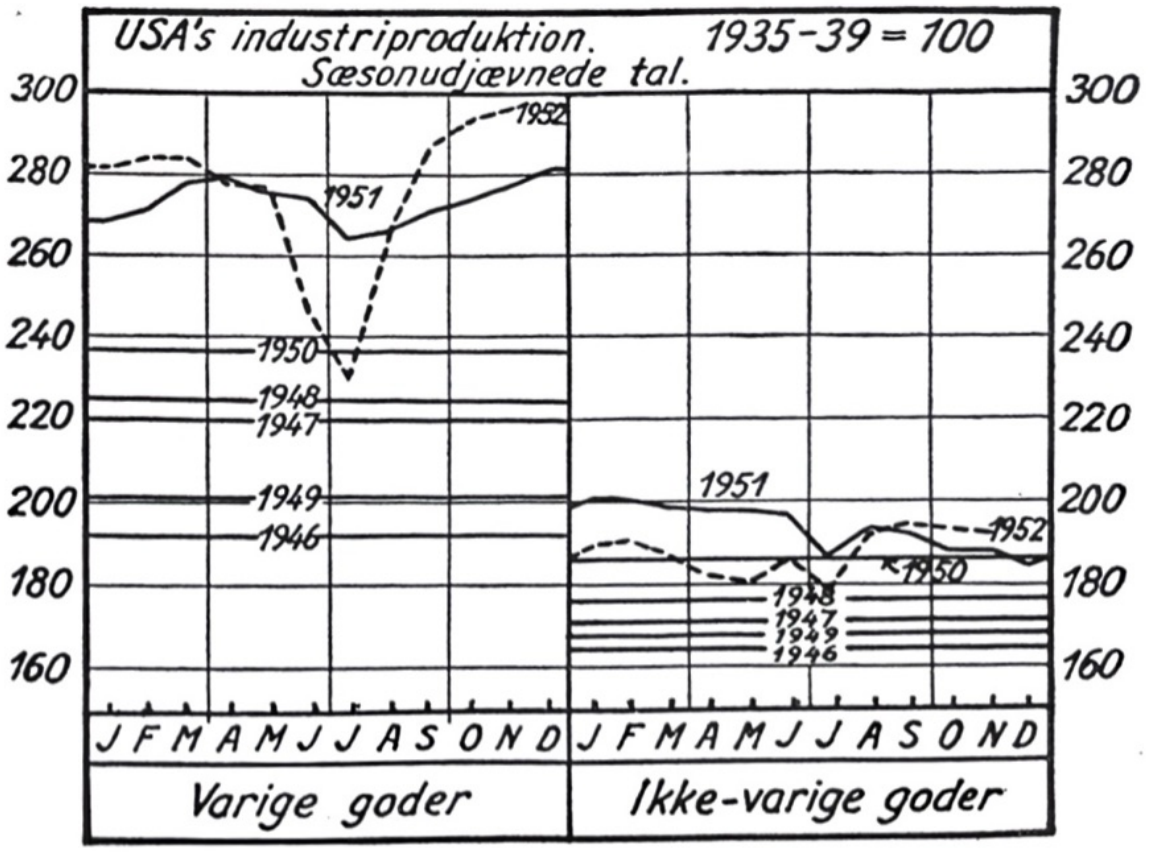


Diagrammet bygger på foreløbige tal. Senere opgørelser viser stigning også for ikke-varige goder i okt.–nov. (til 195 og 197), ligesom varige goder i nov. har nået 300.

*Amerikanske konjunkturtal.*

| | | Priser[1] | | | Industri-produktion[2] | Bygge- og anlægsvirksomhed[3] | | Arbejdsmarked | | | Detail-omsætning[7] | Udenrigshandel | | Aktiekurser[10] | Personlige indkomster[11] | Bruttonational-produkt[12] |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Engrospriser | | Leveomkostninger | | | | | | | | | | | | |
| | | Samlet indeks | Landbr.-produkt. | | | Ialt | Boligbyggeri | Beskæftigede[4] | Arbejdsløshed[5] | Arbejdsløn[6] | | Import[8] | Eksport[9] | | | |
| | | 1947-49 = 100 * | 1947-49 = 100 * | 1935-39 = 100 * | 1935-39 = 100 * | 1947-49 = 100 * | 1947-49 = 100 * | Mill. * | Mill. * | Cents * | Mld. $ * | Mill. $ * | Mill. $ * | 1935-39 = 100 * | Mld. $ * | Mld $ * |
| | 1938 | — | — | 101 | 89 | 35 | 27 | 30.3[13] | 8.1[14] | 63 | 3.5[13] | 163 | 258 | 88 | 68 | 85 |
| | 1945 | — | — | 129 | 203 | 36 | 16 | 40.1 | 1.0 | 102 | 6.5 | 347 | 817 | 122 | 172 | 215 |
| | 1946 | 79 | 83 | 140 | 170 | 82 | 87 | 41.4 | 2.3 | 109 | 8.5 | 412 | 812 | 140 | 178 | 211 |
| | 1947 | 96 | 100 | 160 | 187 | 84 | 86 | 43.4 | 2.1 | 124 | 10.0 | 480 | 1278 | 123 | 191 | 233 |
| | 1948 | 104 | 107 | 172 | 192 | 102 | 98 | 44.2 | 2.1 | 135 | 10.9 | 594 | 1054 | 124 | 210 | 259 |
| | 1949 | 99 | 93 | 170 | 176 | 113 | 116 | 43.0 | 3.4 | 140 | 10.9 | 552 | 1003 | 121 | 206 | 258 |
| | 1950 | 103 | 98 | 172 | 200 | 159 | 185 | 44.1 | 3.1 | 147 | 12.0 | 738 | 856 | 146 | 226 | 284 |
| | 1951 | 115 | 113 | 186 | 220 | 171 | 170 | 46.4 | 1.9 | 159 | 13.2 | 914 | 1252 | 177 | 254 | 329 |
| | 1952 | 112 | 107 | | | | | | | | | | | 188 | | 345 |
| Juli | 1951 | 114 | 111 | 186 | 212 | 162 | 179 | 46.4 | 1.9 | 160 | 12.8 | 894 | 1186 | 173 | 255 | — |
| Aug. | — | 114 | 110 | 186 | 217 | 156 | 176 | 46.7 | 1.6 | 160 | 13.1 | 881 | 1270 | 182 | 257 | — |
| Sept. | — | 113 | 110 | 187 | 218 | 147 | 168 | 46.9 | 1.6 | 161 | 13.0 | 721 | 1232 | 187 | 257 | 331 |
| Okt. | — | 114 | 112 | 187 | 218 | 140 | 160 | 46.9 | 1.6 | 162 | 13.2 | 834 | 1152 | 185 | 262 | — |
| Nov. | — | 114 | 112 | 189 | 219 | 156 | 146 | 46.8 | 1.8 | 163 | 13.2 | 819 | 1388 | 178 | 261 | — |
| Dec. | — | 114 | 111 | 189 | 218 | 166 | 145 | 47.6 | 1.7 | 164 | 13.1 | 800 | 1438 | 183 | 263 | 337 |
| Jan. | 1952 | 113 | 110 | 189 | 221 | 161 | 142 | 45.9 | 2.1 | 164 | 13.2 | 922 | 1253 | 187 | 263 | — |
| Febr. | — | 113 | 108 | 188 | 222 | 156 | 163 | 45.9 | 2.1 | 164 | 13.4 | 893 | 1339 | 183 | 264 | — |
| Marts | — | 112 | 108 | 188 | 221 | 164 | 174 | 46.0 | 1.8 | 166 | 13.0 | 964 | 1424 | 185 | 262 | 339 |
| April | — | 112 | 109 | 189 | 216 | 171 | 189 | 46.3 | 1.6 | 165 | 13.3 | 932 | 1338 | 184 | 263 | — |
| Maj | — | 112 | 108 | 189 | 211 | 168 | 186 | 46.3 | 1.6 | 166 | 13.8 | 835 | 1462 | 184 | 265 | — |
| Juni | — | 111 | 107 | 190 | 204 | 172 | 193 | 46.3 | 1.8 | 166 | 14.0 | 861 | 1164 | 188 | 267 | 343 |
| Juli | — | 112 | 110 | 191 | 193 | 177 | 196 | 46.0 | 1.9 | 165 | 13.6 | 838 | 1016 | 192 | 264 | — |
| Aug. | — | 112 | 110 | 191 | 214 | 207 | 193 | 47.1 | 1.6 | 167 | 13.3 | 817 | 1072 | 191 | 270 | — |
| Sept. | — | 112 | 106 | 191 | 226 | 207 | 191 | 47.7 | 1.4 | 169 | 13.6 | 877 | 1217 | 188 | 274 | 343 |
| Okt. | — | 111 | 105 | 191 | 229 | 203 | 185 | 47.8 | 1.3 | 171 | 14.1 | 918 | 1191 | 183 | 276 | — |
| Nov. | — | 111 | 104 | 191 | 233 | 184 | 181 | 47.9 | 1.4 | 172 | | | | 190 | 276 | — |
| Dec. | — | 110 | 101 | | | | | | | | | | | 197 | | 355 |

* Tallene for 1938 og 1945–52 (de første 9 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.

[1] Bureau of Labor Statistics. [2] Federal Reserve Board's sæsonudjævnede indeks. [3] Værdien af byggekontrakter efter F. W. Dodge Corp.; indekset udjævnet for sæsonsvingninger af F. R. B. [4] Antal beskæftigede („employees") uden for landbruget ifl. Bureau of Labor. Af det samlede antal beskæftigede i nov. 1952, 47.9 millioner, faldt 16.5 mill. på industrien, 0.9 på minedrift, 2.6 på bygge- og anlægsvirksomhed, 4.2 på transport og off. forsyningsvirksomheder, 10.3 på handel, 2.0 på pengeinstitutter, 4.7 på tjenesteydelser, og 6.7 var off. ansatte. [5] Bureau of Census. [6] Gennemsnitlig timefortjeneste i fabriksindustrien. [7] Survey of Current Business. Tallene udjævnede for sæsonsvingninger. Beregningsgrundlaget er noget udvidet fra 1951. [8] Generalindførsel. [9] Inkl. reeksport; omfatter også hjælp til udlandet („foreign aid and relief"). [10] Standard and Poor's Corp. omfatter 480 industri-, jernbane- og „public utility" selskaber. [11] „Personal income". Tallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [12] Kvartalstallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [13] 1939. [14] 1940.

Det høje niveau for produktionen har medført, at *arbejdsløsheden* i de senere måneder er gået yderligere ned. I oktober faldt den til under 1,3 mill. mand, svarende til 2 % af den totale civile arbejdsstyrke; dette niveau repræsenterer et absolut minimum for efterkrigsårene. I november indtraf der en sæsonmæssig stigning til 1,4 mill. mand eller 2,2 % mod 2,9 % i november 1951.

### Priser og lønninger.

Efter en stigning på ca. 16 % fra juni 1950 til februar 1951 har *engrospriserne* vist en svagt faldende tendens. I hele 1952 har engrospristallet (1947–49 = 100) svinget inden for intervallet 110–113, og decembertallet blev 110, ca. 5 % lavere end maksimum i foråret 1951.

*Detailpriserne* har derimod været jævnt stigende bortset fra ubetydelige afbrydelser. Først i løbet af efteråret 1952 synes der at være sket en stabilisering på et niveau, der ligger omkring 12 % højere end i perioden før Koreakrigens udbrud. Årsagen til stabiliseringen er, at lavere fødevarepriser – på grund af større udbud – balancerer mod højere priser på beklædning og husleje.

Efter at stålarbejderne i sommer havde opnået en betydelig lønforhøjelse, fremsatte kulminearbejderne lignende krav, og efter langvarige forhandlinger og optræk til en større strejke, lykkedes det også for denne fagforening at få en klækkelig lønforbedring, der endog var større end stålarbejdernes, nemlig 1,90 $ pr. dag samt yderligere bidrag til pensionsfonds.

Den ugentlige *timefortjeneste* for hele industrien, der allerede i november var oppe på 1,72 $, har dermed fået yderligere en tilvækst. Stigningen fra juni 1950 til nov. 1952 andrager i alt 26 cents pr. time eller godt 18 %. Realtimefortjenesten er steget med ca. 5 %.

## *ENGLAND OG STERLINGOMRÅDET*

### Englands udenrigshandel og betalingsbalance.

Det mest bemærkelsesværdige træk i den økonomiske udvikling i England i den sidste del af 1952 er utvivlsomt den betydelige *nedgang i underskuddet på handelsbalancen,* der illustreres af nedenstående oversigt.

*Underskud på Englands handelsbalance i mill. £*[1].
(Månedsgennemsnit).

| | 1950 | 1951 | 1952 |
|---|---|---|---|
| 1. kvartal ..... | 24 | 79 | 71 |
| 2. „ ..... | 50 | 106 | 88 |
| 3. „ ..... | 21 | 125 | 62 |
| 4. „ ..... | 23 | 98 | 46 |

[1] Inclusive reeksport.

Det fremgår heraf, at den voldsomme merimport, som karakteriserede 1951, nu er blevet reduceret til en mere overkommelig størrelse, selv om den dog

stadig ligger væsentligt over 1950-niveauet. Hvis importværdien regnes f. o. b. i stedet for c. i. f. (som i tabellen ovenfor), reduceres det månedlige underskud i første halvår 1951 med ca. 55 mill. £, i andet halvår med ca. 40 mill. £ og i første halvår 1952 med ca. 35 mill. £.

En nærmere analyse af de forhold, der har ført til den beskrevne udvikling på handelsbalancen, viser, at bedringen først og fremmest beror på et fald i *importens værdi* på omkring ved 100 mill. £ pr. måned fra toppunktet i sommeren 1951 til de seneste måneder, for hvilke oplysninger foreligger. Dette fald skyldes i første række *mindre importmængde*; indeks for importkvantum (1950 = 100) er fra 3. kvartal 1951 til 3. kvartal 1952 faldet fra 119 til 93 eller med godt 20 %. Baggrunden er i hovedsagen den stagnerende aktivitet, som har muliggjort en vis nedbringelse af lagrene af en række importerede råvarer, hvortil kommer virkningerne af de i efteråret 1951 gennemførte importrestriktioner, der efterhånden har gjort sig stærkere gældende. Lavere importpriser har derimod hidtil kun spillet en mindre rolle. Til og med 2. kvartal 1952 var indeks for enhedsværdien af den faktiske indgåede import endnu svagt stigende; men indekset for de priser, hvortil import kontraheres, er gået ned med ca. 11 % fra jan. til nov. 1952, og der er derfor grund til at antage, at også enhedsværdien af den faktiske import har været noget nedadgående siden 2. kvartal.

Imidlertid er *også eksportens værdi gået tilbage*; efter at have nået et maksimum i årets første måneder (ca. 265 mill. £ i hver af månederne januar og marts og lidt mindre i den kortere februar måned), dalede eksportværdien

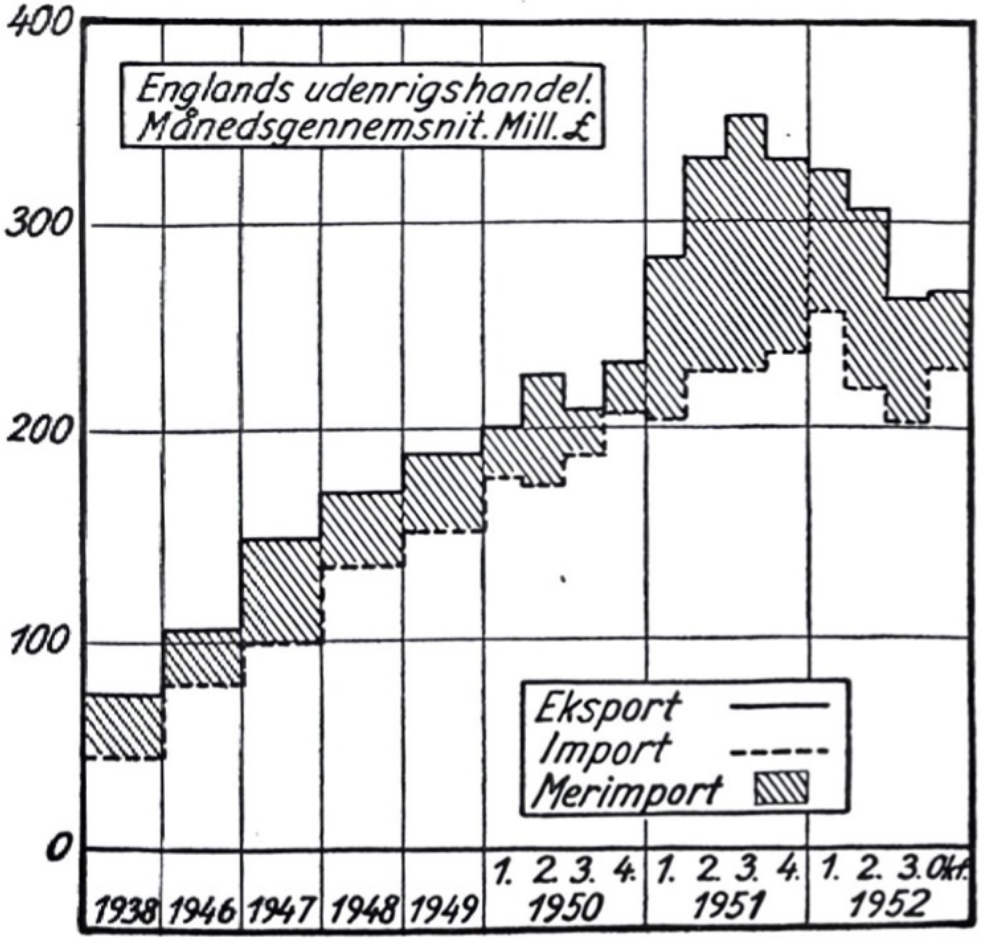

til mindre end 200 mill. £ i august og september, for dog atter at vokse noget i årets sidste 3 måneder. Også her er det mængden, der er blevet reduceret, medens enhedsværdien har været praktisk talt uforandret.

Ser man på *udenrigshandelens fordeling på områder,* finder man, at importen fra sterlingområdet stort set er uforandret, medens importen fra andre områder, herunder fra den vestlige halvkugle og OEEC-landene, er gået stærkt tilbage. På eksportsiden viser nedgangen sig derimod i hovedsagen over for sterlingområdet navnlig Australien og New Zealand, der også har gennemført drastiske importrestriktioner, hvorimod der ikke er sket nogen større ændringer i forhold til andre områder. Udviklingen i Englands handelsbalance har således bidraget til at forbedre det samlede sterlingområdes betalingsstilling over for omverdenen. Nedenstående tabel illustrerer klart de omtalte forhold.

*Englands udenrigshandel*[1] *i mill. £ fordelt på områder.*
(Månedsgennemsnit).

| | U.S.A., Canada, Latinamerika m.v. | | | OEEC-landene | | | Sterlingområdet | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Imp. | Exp. | Merimp. | Imp. | Exp. | Merimp. | Imp. | Exp. | Merimp. |
| 3. kv. 1951 | 104 | 39 | 65 | 87 | 48 | 39 | 117 | 114 | 3 |
| 4. „ 1951 | 89 | 34 | 55 | 89 | 51 | 38 | 111 | 125 | ÷14 |
| 1. „ 1952 | 81 | 34 | 47 | 84 | 55 | 29 | 119 | 130 | ÷11 |
| 2. „ 1952 | 79 | 36 | 43 | 72 | 51 | 21 | 120 | 100 | 20 |
| 3. „ 1952 | 59 | 35 | 24 | 66 | 52 | 14 | 114 | 88 | 26 |
| okt. md. 1952 | 61 | 43 | 18 | 68 | 58 | 10 | 119 | 101 | 18 |

| | Østeuropa | | | Øvrige verden | | | I alt | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Imp. | Exp. | Merimp. | Imp. | Exp. | Merimp. | Imp. | Exp. | Merimp. |
| 3. kv. 1951 | 20 | 5 | 15 | 27 | 13 | 14 | 355 | 219 | 136 |
| 4. „ 1951 | 22 | 6 | 16 | 24 | 12 | 12 | 335 | 228 | 107 |
| 1. „ 1952 | 21 | 7 | 14 | 24 | 13 | 11 | 329 | 239 | 90 |
| 2. „ 1952 | 14 | 6 | 8 | 23 | 15 | 8 | 308 | 208 | 100 |
| 3. „ 1952 | 11 | 4 | 7 | 14 | 13 | 1 | 264 | 192 | 72 |
| okt. md. 1952 | 11 | 4 | 7 | 8 | 13 | ÷5 | 267 | 219 | 48 |

[1] Exclusive reeksport.

Medens der således er foregået en forbedring af Englands handelsbalance, var udviklingen på de *øvrige lobende poster* på betalingsbalancen i hvert fald til og med 1. halvår 1952 (den sidste periode for hvilken oplysninger foreligger) mindre tilfredsstillende, hovedsagelig på grund af faldende fragtrater. Følgende oversigt giver et billede af udviklingen.

*Englands balance på tjenesteydelser.*
(Mill. £).

| | 1951 | | 1952 |
|---|---|---|---|
| | 1. halvår | 2. halvår | 1. halvår |
| Dollarområdet ..... | + 4 | ÷101 | ÷ 42 |
| Andre områder ..... | +261 | +150 | +150 |
| I alt ..... | +265 | + 49 | +108 |

Som man ser, skete der fra første til anden halvdel af 1951 en væsentlig forringelse af balancen, i nogenlunde lige stærkt omfang i forhold til dollarområdet og andre valutaområder. I det følgende halvår rettedes balancen noget op, men alene over for dollarområdet, et forhold, der skyldes, at England i sidste halvdel af året har betydelige rentebetalinger at præstere til U.S.A. og Canada, hvorimod tilsvarende betalinger ikke forfalder i første halvår.

Til gengæld er *U.S.A.'s økonomiske og militære gaveydelser* til England pany steget betydeligt fra 1951 til 1952 jvf. følgende oversigt.

| | 1951 | | 1952 | |
|---|---|---|---|---|
| | 1. halvår | 2. halvår | 1. halvår | 2. halvår |
| U.S.A.s økonomiske og militære ydelser til England (mill. £) | 33 | 14 | 58 | 82 |

Endvidere er der som nedenfor vist sket en væsentlig ændring i udviklingen, for såvidt angår Englands *langfristede kapitalmellemværender med udlandet.* Medens der endnu i 1951 foregik en forbedring i Englands langfristede kapitalbalance i forhold til omverdenen, er der i første halvår 1952 tværtimod sket en vis forringelse.

*Forbedring (+) eller forringelse (÷) i Englands langfristede nettomellemværender med udlandet.*
(Mill. £).

| | 1951 | | 1952 |
|---|---|---|---|
| | 1. halvår | 2. halvår | 1. halvår |
| I forhold til: | | | |
| Dollarområdet ..... | ÷ 28 | +65 | ÷44 |
| OEEC-området ..... | + 48 | +18 | ÷25 |
| Sterlingområdet ..... | + 90 | +63 | +35 |
| Andre områder ..... | + 53 | ÷47 | + 3 |
| I alt ..... | +163 | +99 | ÷31 |

Den pludselige forbedring i forhold til dollarområdet i 2. halvår 1951 – der går helt på tværs af den øvrige udvikling – hænger bl. a. sammen med, at England foruden renter også betaler afdrag på sin amerikanske og canadiske gæld i slutningen af hvert år (i 1952 med ca. 24 mill. £).

Det samlede resultat af alle disse forskydninger er blevet, at *Englands valutastilling,* der i første halvdel af 1951 forringedes med 201 mill. £ og i anden halvdel endog med 479 mill. £, i de første 6 måneder af 1952 pany forbedredes med 113 mill. £.

Der foreligger endnu ikke oplysninger om udviklingen i anden halvdel af 1952 (bortset fra de gengivne tal for udenrigshandelen); men det tør formentlig antages, at der også i denne periode er sket en bedring i Englands valutariske situation.

## Det ydre sterlingområdes betalingsbalance.

Det ydre sterlingområde, der består af de britiske dominions (undtagen Canada), mandater og territorier, foruden nogle få lande uden for det britiske Commonwealth (Island, Irland, Iraq, Jordan, Burma) havde endnu i *1ste halvdel af 1951 et meget betydeligt overskud på den løbende betalingsbalance* – såvel med dollarområdet som med EPU-landene og andre valutaområder; årsagen hertil var i første række, at disse lande, der overvejende er råstofproducerende, i denne periode opnåede meget høje priser for deres varer som følge af prisstigningsbølgen efter Koreakrigen. Derimod havde det ydre sterlingområde et løbende underskud over for selve England, der imidlertid dækkedes ved engelsk kapitaleksport. Da sterlinglandenes mellemværender med andre valutaområder for størstedelens vedkommende afregnes via engelske banker, medførte denne udvikling, at det ydre sterlingområdes tilgodehavender i England steg meget kraftigt, nærmere betegnet med ca. 370 mill. £, hvoraf ca. 200 mill. £ skyldtes overskud over for dollarområdet.

*I det følgende halvår vendtes billedet* imidlertid fuldstændigt om. Der var nu underskud over for alle andre valutaområder, og i forhold til England selv steg underskuddet til det dobbelte, samtidig med at den engelske kapitaleksport faldt; resultatet blev en nedgang i det ydre sterlingområdes tilgodehavender i England på 310 mill. £. Dette omslag var den naturlige følge af, at prisudviklingen for råvarer var vendt, og at også de eksporterede mængder gik ned, i forbindelse med en stigning i importen fremkaldt af den foregående periodes store indtægter.

Dels på grund af en ny, men mere beskeden eksportstigning, dels ved hjælp af skærpede importrestriktioner (bl. a. i Australien og New Zealand) opnåede det ydre sterlingområde i første halvdel af 1952 balance over for ikke-sterlinglandene – sammensat af et lille underskud over for EPU-landene og et tilsvarende overskud over for dollarområdet og andre valutaområder. Derimod steg det løbende underskud over for England pånyt, medens Englands kapitaleksport til det ydre sterlingområde gik yderligere tilbage. Tilsammen medførte udviklingen et yderligere fald i områdets sterlingtilgodehavender på ca. 235 mill. £.

Nedenstående tabel illustrerer nærmere den beskrevne udvikling

*Det ydre sterlingområdes betalingsbalance*[1].
(Mill. £).

| | 1951 | | 1952 |
|---|---|---|---|
| | 1. halvår | 2. halvår | 1. halvår |
| Løb. bal. over for England ..... | ÷ 88 | ÷182 | ÷268 |
| Kapitalimp. fra England ..... | + 90 | + 63 | + 35 |
| Løb. bal. m. dollarområdet ..... | +202 | ÷ 23 | + 11 |
| „ „ „ EPU-området ..... | +120 | ÷ 88 | ÷ 18 |
| „ „ „ andre områder ..... | + 44 | ÷ 81 | + 6 |
| I alt (= ændring i £-tilgodehavender) ... | +368 | ÷311 | ÷234 |

[1] Kun den del, der afregnes via England; den væsentligste post, der ikke er medtaget, er en del af Sydafrikas dollartransaktioner.

## Det samlede sterlingområdes valutasituation.

Da det ydre sterlingområdes over- og underskud over for den øvrige verden som nævnt afregnes over England, og da over- og underskud i forholdet mellem England og sterlingområdets øvrige medlemmer naturligvis går ud mod hinanden, kommer man ved en sammenlægning af ændringerne i Englands egen valutastilling og ændringerne i det ydre sterlingområdes tilgodehavender i England frem til ændringerne i hele sterlingområdets valutasituation.

I følgende tabel er denne sammenlægning foretaget. Tallene i de to første linier er taget fra den foregående tabel og fra teksten vedrørende udviklingen for selve England.

*Ændringer i hele sterlingområdets valutastilling.*
(Mill. £).

| | 1951 | | 1952 |
|---|---|---|---|
| | 1. halvår | 2. halvår | 1. halvår |
| Ændring i Englands valutastilling ..... | ÷201 | ÷479 | 113 |
| Det ydre sterlingområdes £-tilgodehavender ..... | 368 | ÷311 | ÷234 |
| I alt ..... | 167 | ÷790 | ÷121 |
| Financieret ved ændring i sterlingområdets samlede guld- og dollarreserve ..... | 203 | ÷548 | ÷232 |
| Englands EPU-stilling ..... | 33 | ÷279 | ÷ 61 |
| Ikke-sterlinglandes £-tilgodehavender | ÷ 48 | 52 | 174 |
| Andre valutatilgodehavender ..... | ÷ 21 | ÷ 15 | ÷ 2 |
| I alt ..... | 167 | ÷790 | ÷121 |

Tabellen viser, at sterlingområdets underskud i perioden fra midten af 1951 til midten af 1952 fortrinsvis er blevet financieret ved nedbringelse af guld- og dollarbeholdningerne samt ved gældsstiftelse hos den europæiske betalingsunion. Derimod har England i periodens løb nedbragt sin sterlinggæld til lande uden for sterlingområdet.

Guld- og dollarreserven nåede sit minimum i april 1952 med 594 mill. £ (1662 mill. $). Siden har tendensen været stigende først svagt, siden stærkere; i december skete der dog atter et fald på 49 mill. $ på grund af de omtalte rente- og afdragsbetalinger til U.S.A. og Canada (181 mill. $); ult. december var reserven 1846 mill. $. I de sidste måneder er også Englands månedlige underskud over for den europæiske betalingsunion, der havde vedvaret uden afbrydelse siden maj 1951, blevet afløst af overskud, og England, der endog siden august havde været ude af sin debitorkvote, vendte i november tilbage til denne. Den bedring i valutaudviklingen, som indledtes for sterlingområdet i første halvdel af 1952, synes altså at være fortsat også i årets sidste 6 måneder, endog i så stærkt tempo, at der tilsyneladende er sket en direkte fremgang i den samlede valutastilling. Der foreligger dog ikke i øjeblikket oplysninger, der muliggør en mere detailleret analyse af disse sidste måneders udvikling.

## Prisudviklingen i England.

Hverken engros- eller detailpriser har udvist større svingninger i de senere måneder. Tendensen har for *engrosprisernes* vedkommende været svagt nedadgående siden januar 1952; men faldet androg indtil november kun ca. 3 %. *Detailpriserne* steg ca. 6 % fra årets begyndelse til dets midte, faldt derefter 1 % indtil september, men gik tilsvarende op i oktober. Det er i hovedsagen fødevarerne, der har forårsaget disse udsving.

## Forbruget.

De privates udgifter til forbrug, der i 4. kvartal 1951 og 1. kvartal 1952 – regnet i faste priser – lå ca. 5 % lavere end i den tilsvarende periode et år tidligere, steg ret kraftigt i 2. kvartal 1952, og afstanden fra 2. kvartal 1951 reduceredes til ca. 2 %. I 3. kvartal steg forbruget yderligere med ca. 5 %; men ikke desto mindre blev procenten i forhold til tilsvarende kvartal i 1950 lidt mindre end i 2. kvartal; dette må imidlertid antages at bero på, at forbruget navnlig af varige goder var usædvanlig stort i 3. kvartal 1950 – umiddelbart efter Koreakrigens udbrud. Det er da også de to grupper af varige goder, der trækker indekset for 3. kvartal nedad – jvf. nedenstående tabel, dels fordi sammenligningsgrundlaget fra 1950 er særlig højt, dels fordi man endnu ikke har brugt de dengang indkøbte varige goder. For ikke-varige goder ligger forbruget på højde med eller højere end i 1950 og 1951. Man synes derfor at kunne gå ud fra, at den fornyede forbrugsopgang er af mere varig art. Herfor taler også, at de kraftige nedskæringer af indkøbene af varige goder før eller siden nødvendiggør ekstraordinære fornyelser.

*Forbrugsudviklingen i England 1951–52.*
Udgifter, regnet i 1948-priser, i procent af tilsvarende kvartal 1950.

| | 1951 | | | | 1952 | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | 1. kv. | 2. kv. | 3. kv. | 4. kv. | 1. kv. | 2. kv. | 3. kv. |
| Fødevarer ..... | 103 | 101 | 98 | 96 | 100 | 101 | 101 |
| Drikkevarer og tobak ... | 107 | 104 | 99 | 102 | 106 | 102 | 100 |
| Husleje, brændsel m. v. | 103 | 104 | 103 | 103 | 103 | 104 | 104 |
| Møbler m. v. ..... | 115 | 103 | 85 | 82 | 94 | 87 | 85 |
| Fodtøj og beklædning ... | 112 | 95 | 79 | 81 | 87 | 89 | 87 |
| Andre udgifter ..... | 105 | 101 | 102 | 99 | 103 | 100 | 101 |
| Samtlige udgifter ..... | 106 | 101 | 97 | 95 | 100 | 99 | 98 |

Ifølge foreliggende oplysninger har detailhandelens afsætning i julemåneden været meget betydelig.

## Produktion og beskæftigelse.

*Industriproduktionen* har gennem det meste af 1952 ligget lavere end i de tilsvarende perioder i 1951. I 2. og 3. kvartal var afstanden ca. 7 %, men i oktober indskrænkedes den til 2 %; om dette skyldes andet end tilfældigheder, kan dog endnu ikke siges. Blandt de hårdest ramte erhvervsgrene har været *tekstil- og beklædningsindustrien,* der ikke blot har mødt afsætningsvanskelig-

heder på hjemmemarkedet, men desuden i højere grad støder på japansk og tysk konkurrence på eksportmarkederne. At dømme efter beskæftigelsesudviklingen i de senere måneder synes der imidlertid atter at være fremgang inden for disse industrier. *Læderindustri* samt *papir- og trykkeindustri* har ligeledes stor andel i den nedadgående linie i produktionen som helhed, men også *metal- og maskinindustrien* – herunder ikke mindst bilindustrien – viste tilbagegang i april og juli kvartaler. Derimod er *nærings- og nydelsesmiddelindustrierne* i langsom fremgang i god overensstemmelse med udviklingen i forbruget.

*Kulproduktionen* har i 1952 været lidt større end i 1951, idet man er nået op på ca. 225 mill. tons kul, mod 222 mill. tons året før. Da forbruget – bl. a. på grund af den faldende industriproduktion – samtidig har været 2–3 mill. tons mindre end i 1951, har eksporten kunnet øges med et par mill. tons, ligesom lagrene er noget bedre end sidste vinter.

*Boligbyggeriet* har haft et usædvanlig godt år. Antallet af færdiggjorte lejligheder (i England og Wales) vil antagelig overstige det hidtidige maksimum fra 1948, 206,000 lejligheder. Endnu kraftigere har stigningen været for påbegyndte lejligheder; i årets 3 første kvartaler påbegyndtes 152,000 lejligheder, eller 10 % mere end i noget helt år siden krigen. Også antal af lejligheder under opførelse har nået et foreløbigt maksimum.

Den lavere industriproduktion har bl. a. givet sig udslag i en større *arbejdsløshed,* der navnlig var udpræget i maj–juni. I efterårsmånederne er den sædvanlige sæsonbetingede stigning i ledigheden imidlertid blevet modvirket af en meget kraftig tilbagegang i ledighedstallene for tekstil- og beklædningsindustri. Medio november var ledighedstallet ca. 406,000 mod 290,000 året før. I maj var forskellen mellem 1951- og 1952-tallene ca. 250,000.

## Commonwealth-Konferencen.

Efter månedlange forberedelser på embedsmandsniveau åbnedes sidst i november en konference mellem det engelske verdensriges øverste politiske repræsentanter, som skulle træffe afgørelse om *hovedlinierne i den økonomiske politik,* der skal følges i den kommende tid. Sådanne konferencer har været holdt ret hyppigt i efterkrigsårene, senest i januar 1952, midt under den foran omtalte betalingskrise for England og hele sterlingområdet. Den gang var opgaven at træffe foranstaltninger på kort sigt for at overvinde krisen, og disse foranstaltninger har – i forbindelse med andre faktorer – faktisk ført til en lettelse af situationen. Nu i november var det *langtidsperspektiverne,* man lagde vægt på.

Konferencen varede i 3 uger, og ved dens afslutning udsendtes et kommunique, der redegjorde for de resultater, der var nået. Som de fleste af den slags dokumenter var det holdt i ret almindelige vendinger, og det er vanskeligt på grundlag heraf at danne sig noget klart billede af, hvilke konkrete foranstaltninger, der vil blive truffet.

Konferencen udtalte, at det britiske verdensrige ikke har til hensigt at skabe en økonomisk blok, der vil drive en diskriminerende politik mod andre lande. Tværtimod vil det ved at styrke sig selv bidrage til at gavne verdensøkonomien i almindelighed, og det vil i det hele taget arbejde for fremme af en mange-

*Engelske*[a]) *konjunkturtal.*

| | Priser | | Industriproduktion[3] | Boligbyggeri[4] | | Arbejdsmarked | | | | Privat forbrug[7] | Udenrigshandel | | Aktiekurser[10] |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | | Beskæftigelse[5] | | | | | | | |
| | Engrospriser[1] | Leveomkostninger[2] | | Antal boliger under opførelse | Antal boliger fuldført | Samlet antal beskæftigede | Fabriksindustrien | Arbejdsløshed | Arbejdsløn[6] | | Import[8] | Eksport[9] | |
| | 1938 = 100 • | Juli 1914 = 100 • | 1948 = 100 • | 1000 † | 1000 • | Mill. † | Mill. † | 1000 † | Sept. 39 = 100 • | Mill. £ 1948 priser | Mill. £ • | Mill. £ • | 31/12 38 = 100 • |
| 1938 | 100 | 156 | — | — | 30.0 | 17.9 | 6.8 | 1688 | 100 | — | 77 | 44 | 100 |
| 1945 | 167 | 203 | — | 26 | 0.2 | 16.3 | 6.8 | 103 | 150 | — | 92 | 38 | — |
| 1946 | 173 | 204 | — | 204 | 4.1 | 17.3 | 6.6 | 359 | 162 | — | 108 | 80 | 150 |
| 1947 | 189 | 203 | — | 256 | 11.6 | 18.6 | 7.1 | 256 | 168 | — | 149 | 100 | 157 |
| 1948 | 216 | 108 | 100 | 191 | 19 0 | 19.1 | 7.3 | 282 | 106 | 8.392 | 173 | 137 | 151 |
| 1949 | 227 | 111 | 106 | 195 | 16.5 | 21.8 | 8.3 | 243 | 109 | 8.521 | 189 | 154 | 137 |
| 1950 | 259 | 114 | 114 | 201 | 16.5 | 22.1 | 8.5 | 272 | 111 | 8.684 | 217 | 188 | 136 |
| 1951 | 315 | 125 | 117 | 226 | 16.2 | 22.3 | 8.7 | 186 | 120 | 8.651 | 326 | 226 | 153 |
| Juli — | 315 | 126 | 111 | — | 16.0 | 22.3 | 8.7 | 186 | 120 | | 359 | 232 | 151 |
| Aug. — | 319 | 127 | 104 | — | 14.8 | 22.4 | 8.7 | 205 | 120 | 2.165 | 369 | 210 | 154 |
| Sept. — | 321 | 128 | 121 | 226 | 17.2 | 22.4 | 8.7 | 217 | 121 | | 337 | 218 | 160 |
| Okt. — | 324 | 129 | 121 | — | 17.7 | 22.4 | 8.8 | 264 | 122 | | 363 | 246 | 161 |
| Nov. — | 324 | 129 | 123 | — | 17.8 | 22.3 | 8.8 | 290 | 126 | 2.202 | 329 | 254 | 148 |
| Dec. — | 326 | 130 | 113 | 226 | 19.2 | 22.2 | 8.8 | 303 | 126 | | 314 | 213 | 144 |
| Jan. 1952 | 330 | 132 | 118 | — | 15.8 | 22.2 | 8.8 | 378 | 127 | | 357 | 264 | 134 |
| Febr. — | 325 | 133 | 120 | — | 16.7 | 22.2 | 8.8 | 394 | 128 | 2.018 | 297 | 244 | 132 |
| Marts — | 328 | 133 | 123 | 232 | 21.6 | 22.1 | 8.7 | 433 | 128 | | 333 | 265 | 128 |
| April — | 325 | 135 | 110 | — | 17.6 | 22.1 | 8.7 | 468 | 128 | | 326 | 229 | 136 |
| Maj — | 323 | 135 | 117 | — | 19.6 | 22.1 | 8.6 | 467 | 129 | 2.104 | 320 | 236 | 126 |
| Juni — | 323 | 138 | 112 | 252 | 20.2 | 22.1 | 8.6 | 440 | 129 | | 276 | 194 | 121 |
| Juli — | 323 | 138 | 101 | — | 20.2 | 22.2 | 8.6 | 394 | 129 | | 290 | 221 | 129 |
| Aug. — | 320 | 137 | 97 | — | 18.0 | 22.2 | 8.6 | 404 | 130 | | 263 | 190 | 135 |
| Sept. — | 318 | 136 | 115 | 276 | 22 0 | 22.2 | 8.6 | 390 | 131 | | 238 | 195 | 135 |
| Okt. — | 321 | 138 | 119 | — | 23.4 | 22.2 | 8.6 | 398 | 131 | | 267 | 231 | 136 |
| Nov. — | 320 | 138 | | — | | | | 406 | 133 | | 262 | 216 | |
| Dec. — | | | | | | | | | | | 268 | 211 | |

a) Priser, industriproduktion, arbejdsløn, forbrug og udenrigshandel refererer til Det forenede Kongerige (England & Wales, Skotland og Nordirland), boligbyggeri, beskæftigelse og arbejdsløshed til Storbritannien (England & Wales, Skotland).

• Tallene for 1938 og 1945—51 (de første 8 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.

† Tallene for 1938 og 1945—51 (de første 8 rækker) gælder for juli (beskæftigelse, arbejdsløshed) eller december.

[1] Board of Trade. [2] Ministry of Labour. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947. [3] Central Statistical Office. [4] Ministry of Health. Permanente boliger. [5] Fra 1949 ny serie, der i modsætning til den tidligere omfatter privat hushjælp og beskæftigede over pensionsalderen (65 år for mænd og 60 år for kvinder). Desuden tælles nu halvdagsarbejdere som heldagsarbejdere. Til sammenligning anføres, at tallene efter den nye opgørelse medio juli 1948 var 21.9 og 8.1. [6] Ugentlige lønsatser. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947, omfattende industri, landbrug, off. forsyningsvirksomheder, detailhandel m. m. [7] Personlige udgifter til forbrugsgoder og tjenesteydelser. Central Statistical Office. [8] Generalindførsel. [9] Inkl. reeksport. [10] Actuaries' Investment Index. Industriaktier den sidste tirsdag i hver måned.

sidig verdenshandel. I denne forbindelse er det af interesse – ikke mindst fra et dansk synspunkt – at notere, at et engelsk forslag om, at samtlige medlemslandes regeringer skulle arbejde for ophævelse af den i henhold til G.A.T.T. overenskomsterne indgåede forpligtelse til ikke at indføre ny fortrinsbehandling mellem Commonwealth-landene indbyrdes, ikke fik tilstrækkelig tilslutning fra konferencens øvrige deltagere. Dog enedes man om at samarbejde med henblik på at få de øvrige G.A.T.T. medlemmer til at acceptere, at England fortsat kan tillade toldfri import af varer fra Commonwealth-landene uanset eventuelle toldforhøjelser, som måtte være nødvendige for at beskytte engelsk industri eller landbrug. Helt død er tanken om *imperiepræference* altså ikke – trods alle udtalelser om betydningen af den friest mulige verdenshandel.

Iøvrigt enedes man om fortsatte bestræbelser for at *bekæmpe inflatoriske tendenser,* både af hensyn til den ydre balance og for at hindre leveomkostningsstigning og uhensigtsmæssig fordeling af produktionsfaktorerne.

Endvidere fremhævedes det, at der mange steder i det britiske verdensrige er vide muligheder for *udvidelse af produktionen af vigtige varer,* som verden har brug for – fødevarer og landbrugsprodukter såvel som mineraler og maskinindustrielle produkter (for den sidste gruppes vedkommende er der formentlig navnlig tænkt på England). Imidlertid har udviklingen af produktionen af disse vigtige varer undertiden været hæmmet af andre tendenser af en mindre sund og varig karakter (dette er antagelig især en hentydning til de forbrugsvareindustrier, der har vist tilbøjelighed til at dukke op navnlig i lande som Australien og New Zealand i ly af importrestriktioner over for England, bl. a. i det sidste årstid). I fremtiden vil man stræbe efter at koncentrere udviklingen af nye produktioner på vareområder, som direkte eller indirekte bidrager til at styrke sterlinglandenes balance over for den øvrige verden.

Med hensyn til *financieringen* understreges det, at England traditionelt har været hovedkilden til kapitaltilførsler til de øvrige Commonwealth-lande og vedblivende må være det. Interessant er det at bemærke, at man fra engelsk side – samtidig med at man forpligter sig til at gøre en særlig indsats for at fremskaffe den fornødne opsparing til investering i de øvrige lande – synes at forbeholde sig en vis ret til at vurdere om de projekter, til hvis financiering der lånes, virkelig er „sunde", samt om de pågældende lande selv har præsteret en passende opsparing. Hvis det virkelig er tanken at udøve en sådan kontrol på effektiv vis, vil det betyde en væsentlig afvigelse fra det herskende princip for kapitalbevægelser inden for sterlingområdet, der med visse undtagelser hidtil er foregået praktisk talt frit.

Man er også enedes om ønskeligheden af drøftelser på et internationalt plan af foranstaltninger til – af hensyn både til forbrugere og producenter – at *hindre de voldsomme prissvingninger for råvarer,* som man har oplevet senest efter Koreakrigens udbrud.

## Sterlingkonvertibilitet igen?

Det af de spørgsmål, som drøftedes på konferencen, der måske på længere sigt vil vise sig at være det vigtigste, angår genindførelse af en vis konvertibili-

tet for det engelske pund. Før den anden verdenskrig kunne en indehaver af engelske pund stort set uden begrænsning få sit tilgodehavende omvekslet til en hvilken som helst anden valuta til gældende kurs. Men i de sidste 13 år har denne frie konvertibilitet ikke været til stede – bortset fra en kort periode i 1947. Årsagen hertil er i første række den dollarmangel, der har hersket i det meste af verden uden for U.S.A. Havde man fra engelsk side tilladt, at sterlingtilgodehavender frit kunne omveksles til guld eller dollars, ville der hurtigt være gået svind i Bank of Englands guld- og dollarreserver; dette var netop, hvad der skete i 1947, da man prøvede at genindføre dollarkonvertibilitet, der da også måtte opgives igen efter få måneders forløb. I forhold til de fleste andre valutaer har begrænsningerne af konverteringsadgangen været betydelig mindre rigoristiske. Først og fremmest er der fuldstændig konvertibilitet inden for sterlingområdet – det er netop dette i forbindelse med „pooling" af de fleste dollarindtægter og frivillig tilbageholdenhed ved træk på dollarpuljen, der er karakteristisk for sterlingområdet. Men derudover betyder f. eks. den europæiske betalingsunions tilstedeværelse en automatisk konvertibilitet over for andre medlemslandes valutaer.

Når spørgsmålet om videregående konvertibilitet for sterling nu igen er dukket op, skønt sterlingområdet først i de sidste måneder – med nød og næppe – har overvundet en ny dollarkrise, er der formentlig *flere årsager* hertil. Først og fremmest kan det nævnes, at fri konvertibilitet i almindelighed betragtes som en forudsætning for en *effektiv international arbejdsdeling*; kun når et land kan anvende sine valutaindtægter til køb af varer i det land, hvor de er billigst – uanset om det befinder sig i det ene eller det andet valutaområde, kan den internationale arbejdsdelings fulde fordele opnås. Det må dog hertil bemærkes, at fordelene begrænses, hvis konvertibilitetens gennemførelse nødvendiggør skærpede restriktioner på andre områder – f. eks. skærpet importkontrol – eller en almindelig kontraktiv politik i det land, hvis valuta gøres konvertibel. Fra amerikansk side har man lagt en del vægt på gennemførelse af sterlingkonvertibilitet – 1947-eksperimentet var således fremkaldt af et amerikansk krav i henhold til aftalen om det amerikanske stabiliseringslån til England i 1946. Man hævder – og for så vidt med rette – at den manglende sterlingkonvertibilitet er ensbetydende med *diskrimination mod amerikanske varer*; når et land ikke kan få sine sterlingindtægter omvekslet til dollars, tvinges det til at købe i sterlingområdet, selv om det kunne få varerne billigere i U.S.A. Når man nu har drøftet genindførelse af sterlingkonvertibilitet, er det måske netop til dels for at imødekomme dette amerikanske synspunkt, og for med så meget desto større styrke at kunne kræve ophævelse af amerikanske toldskranker og direkte importrestriktioner.

Skal konvertibiliteten gennemføres, kræver det i første række, at sterlingområdet som helhed på længere sigt opnår fuldstændig ligevægt og måske helst overskud i sine betalinger over for omverdenen, enten ved at de løbende poster bringes i balance, eller eventuelt ved hjælp af langfristede lån fra U.S.A. Sterlingkonvertibilitetens gennemførelse kan således også til en vis grad anvendes som argumentation for fortsat og helst *udvidet amerikansk* långivning. I hvert fald vil det formentlig være nødvendigt, at der – for at imødegå det voldsomme

træk på Bank of Englands dollarbeholdninger, som kan ventes i den første tid efter konvertibilitetens indførelse – etableres et slags *stabiliseringsfond,* til hvilket England kan støtte sig i overgangsperioden, enten i form af en direkte amerikansk kredit eller ved et lån fra den internationale valutafond.

Iøvrigt rejser der sig i tilknytning til det omhandlede spørgsmål en lang række problemer af mere eller mindre teknisk karakter; skal konvertibiliteten omfatte ethvert tilgodehavende, uanset hvordan det er opstået – ved løbende transaktioner eller ved lån, og uanset om det er et nylig opstået eller et ældre tilgodehavende? Skal alle lande uden for sterlingområdet nyde godt af konverteringsadgangen? Vil det ydre sterlingområdes medlemmer fortsat være tilbageholdende i deres krav om dollars, når ikke-medlemmer får lettere adgang til dem? Hvordan skal Englands stilling i den europæiske betalingsunion ordnes?

På disse og en række lignende spørgsmål giver det udsendte kommunique ikke noget svar. Det siges heri, at man vil gå frem skridt for skridt, og at man vil søge tilslutning fra U.S.A.'s og de vesteuropæiske landes side. Det sidste kan måske tages som en antydning af, at man vil søge at overtale i hvert fald nogle af de øvrige OEEC-lande til også at gøre deres valutaer konvertible. Noget sådant kunne måske gennemføres ved oprettelse af en *atlantisk betalingsunion* omfattende de nuværende EPU-medlemmer, U.S.A., Canada og muligvis andre lande. Det er imidlertid ikke muligt her at komme ind på alle de problemer, som oprettelse af en sådan union vil rejse. Og i hvert fald tør man formentlig gå ud fra, at en sådan plan næppe bliver gennemført lige med det første. Sandsynligvis vil der gå langvarige forhandlinger mellem de interesserede lande forud.

## *DET ØVRIGE VESTEUROPA*

### Industriproduktionen.

Der er ikke i løbet af de sidste måneder indtruffet større ændringer i de udviklingslinier for industriproduktionen, som har gjort sig gældende i landene på det vesteuropæiske fastland i det sidste årstid, og som nærmere er beskrevet i forrige hefte af „Økonomi og Politik". For de fleste landes vedkommende er forholdet det, at produktionen endnu i oktober lå nogle procent lavere end på samme tidspunkt i 1951.

Kun i *Vesttyskland* er der fortsat tale om en klar fremgang, der endog tilsyneladende påny er taget til i tempo siden sommermånederne. Det har her været *konsumgodeindustrierne,* der førte an, åbenbart som følge af en ændring i handelsleddenes lagerpolitik. I foråret søgte de handlende under indtryk af de faldende priser og forbrugernes tilbageholdenhed at nedbringe deres lagre ved at holde deres indkøb i underkanten af deres løbende afsætning, og konsumgodeproduktionen indskrænkedes tilsvarende. Efterhånden som lagrene faktisk blev reduceret, begyndte de handlende påny at købe ind i større målestok, og produktionen blev atter sat kraftigt i vejret. Udsigterne for afsætning og produktion af konsumgoder i den nærmest kommende tid bedømmes i almindelighed ret optimistisk.

Derimod ser man med en vis bekymring på udviklingen i *produktionsmiddelindustrierne*. Ganske vist gik produktionen på dette område noget i vejret i løbet af november; men når tallene udjævnes for sæsonbevægelser, viser det sig, at der er tale om en stagnation siden foråret 1952. Årsagerne hertil synes at være flere. For det første er de *udenlandske afsætningsmuligheder* for den tyske maskinindustri blevet noget ringere i den senere tid som følge af konjunkturafsvækkelsen i andre lande i forbindelse med disses direkte indgreb over for importen; endvidere henvises der fra visse sider – bl. a. i „Bank Deutsches Länder"s månedsberetninger – til at den tyske industris konkurrenceevne er blevet noget svækket på det sidste, formentlig på grund af en relativt stærk lønstigning; det må dog hertil bemærkes, at man omvendt fra engelsk side stadig henviser til stigende tysk konkurrence som en af årsagerne til Englands vanskeligheder på eksportmarkederne. For det andet er imidlertid også den *indenlandske afsætning* stagnerende, dels som følge af at genopbygningsbehovet nu stort set er mættet, dels fordi industrien ikke længere er i stand til at finansiere sine investeringer selv i samme udstrækning som tidligere, et forhold, der ifølge „Bank Deutsches Länder" skyldes højere lønninger, stigning i visse vigtige materialers priser (der hidtil har været bundne) samt den omstændighed, at skattetrykket er blevet forholdsvis tungere, fordi forskellen mellem det løbende overskud og skattebetalingen, der normalt falder væsentlig senere end indtægten, er skrumpet ind på grund af afdæmpningen i konjunkturudviklingen.

I *Frankrig* holdt produktionen sig endnu i november lidt over sidste års niveau, men forskellen er stadigt svindende. I *Holland,* der i det sidste halve årstid har ført en forholdsvis lempelig kreditpolitik – som følge af en forbedret valutasituation, og til dels i *Italien* synes der at være visse tegn på en fornyet stigning op over niveauet for et år siden; men om disse tendenser er af mere permanent karakter, kan næppe siges i øjeblikket.

## Prisudviklingen.

Hverken for engrospriser eller leveomkostninger er der tale om nogen klar og ensartet tendens. I de fleste lande kan man spore et langsomt fald i *engrospriserne*; men f. eks. for Norges vedkommende er der indtil de seneste måneder foregået en fortsat stigning, og i lande som Tyskland, Holland, Frankrig og Italien har faldet siden sommermånederne været meget ringe. *Leveomkostningerne* er stort set ophørt med at stige – Norge og Irland dog undtaget – og i nogle lande er der foregået et svagt fald. I *Frankrig* er det hidtil lykkedes at holde indekset under det niveau, som betinger automatiske lønstigninger; men marginen er meget snæver.

## Udenrigshandelen.

De fleste af OEEC-landene har i løbet af 1952 *forbedret deres handelsbalance* betydeligt sammenlignet med 1951, og forbedringen er i hvert fald til og med 3. kvartal foregået i stigende tempo. Denne udvikling beror dels på

bedre bytteforhold, dels på mindsket importkvantum som følge af den aftagende økonomiske aktivitet. Undtagelser danner bl. a. Norge og Sverige, der i 1951 havde en meget gunstig eksportkonjunktur som følge af de høje priser for træ og papir, der nu er faldet væsentligt.

Bl. a. som følge af denne udvikling er det europæiske *dollarproblem* pånyblevet noget mildnet i den sidste del af 1952. Men det er dog stadig omfattende nok til at volde bekymringer med henblik på den kommende udvikling. Inden for EPU er Englands stilling som nævnt blevet væsentligt forbedret, hvorimod *Frankrig* i løbet af efteråret er blevet ekstrem debitor, således at yderligere underskud må afregnes fuldt ud i guld og dollars. I den anden ende af skalaen har to af de hidtidige ekstreme kreditorer, *Italien* og *Portugal,* formindsket deres overskud, således at dette nu svarer til henholdsvis 81 % og 98 % af deres respektive kvoter (ult. november). Også *Tyskland, Holland* og *Sverige* har akkumulerede overskud, der udgør omkring 80 % af deres kvoter. Men for alle tre landes vedkommende har tendensen i overskuddet været nedadgående i de senere måneder. Den eneste ekstreme kreditor er i øjeblikket *Belgien,* hvis overskud andrager 118 % af dets kvote. Det har ikke ændret sig meget i de senere måneder, og Belgiens stilling giver derfor ikke længere anledning til så megen ængstelse for unionens reserver som for blot et halvt år siden.

*21.1.1953.*